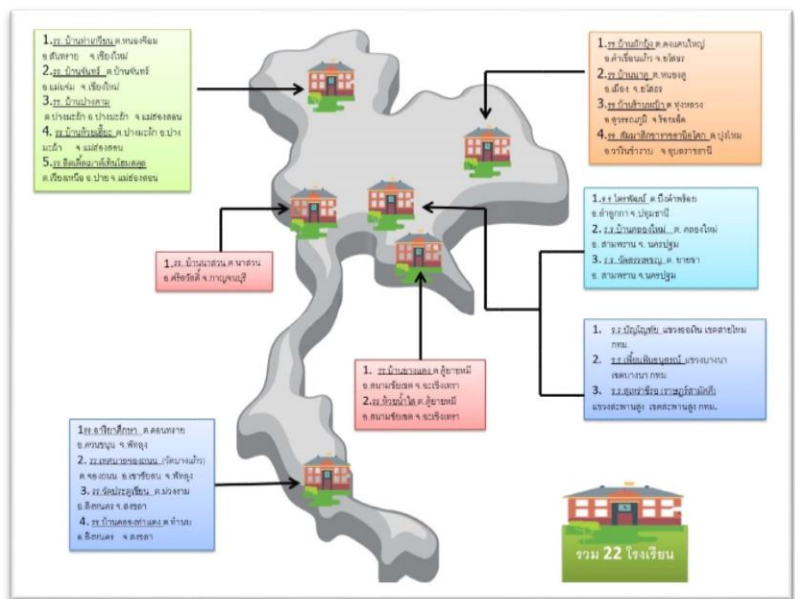

โรงเรียนปลูกคน คนปลูกอาหาร ตอนที่ 1

ระยะ 10 ปีที่ผ่านมา งานศึกษาความมั่นคงทางอาหารยังขาดการศึกษาลงไปเฉพาะกลุ่ม โดยเฉพาะมิติสำคัญอย่างกระบวนการศึกษา เป็นที่น่าสนใจว่ากระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร ในโรงเรียนทั่วประเทศไทยได้มีการบรรจุเรื่องความมั่นคงทางอาหารไว้เป็นส่วนหนึ่งของความรู้พื้นฐานหรือไม่ และหากมีบรรจุไว้ มีรายละเอียดเป็นแบบไหน มีเนื้อหาที่เหมาะสมแค่ไหน หลายคำถามยังคงตอบได้ยาก และการจะตอบได้อย่างเป็นหลักการ ควรต้องประกอบด้วยข้อมูลหรือการทำการเก็บข้อมูลศึกษา อย่างไรก็ตามพอจะมีงานศึกษาวิจัยล่าสุดอยู่บ้าง ที่กล่าวถึงความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน ซึ่งงานชิ้นนี้ศึกษาภายใต้มูลนิธิเกษตรกรรมยั่งยืน

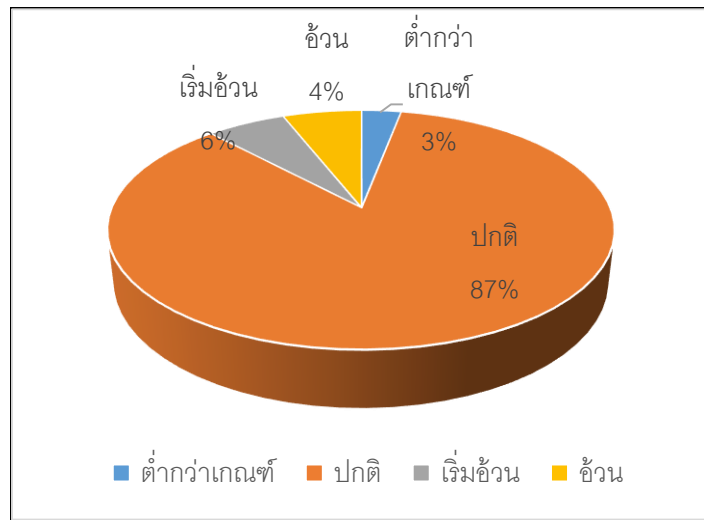
(ประเทศไทย) ปี 2560 โดยทำการเก็บข้อมูลของโรงเรียนในประเทศไทยทั้งสิ้น 22 โรงเรียน และนำข้อมูลมาประมวลเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน การศึกษานี้พิจารณาในสองข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาการจัดการความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียนที่เชื่อมโยงหลายมิติ 2. เพื่อทำการวิเคราะห์

หารูปแบบการสร้างความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างของการศึกษาประกอบด้วยโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทั้งหมด แต่จะมีรายละเอียดแบ่งประเภทโรงเรียน กล่าวคือ เป็นโรงเรียนทางเลือกเอกชน โรงเรียนสังกัดสพฐ.ทั่วไป โรงเรียนสพฐ.ที่มีการจัดการศึกษาแบบโรงเรียนขยายโอกาส โรงเรียนการศึกษาทางเลือกแนวพุทธ โรงเรียนในพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ และโรงเรียนการศึกษารูปแบบ homeschool อย่างไรก็ตามโรงเรียนตัวอย่างศึกษามีสถานที่ตั้งอยู่ทุกภูมิภาค และอยู่ทั้งเขตเมืองและชนบท

เบื้องต้นมีการเก็บข้อมูลเพื่อพิจารณาภาวะโภชนาการ โดยวัดน้ำหนักส่วนสูง เพื่อกำหนดดัชนีมวลกาย พบว่านักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ปกติไม่อ้วนไม่ผอมเฉลี่ย 87% ต่ำกว่าเกณฑ์ 3% เริ่มอ้วน 6% และ อ้วน4% (ศึกษาจากเด็กอายุ 6-12 ปี รวม 3,504 คน) ยกเว้นบางโรงเรียนไม่ได้ใช้การวัดเชิงตัวเลขเป็นตัวตั้ง เช่น โรงเรียนปัญญาไทย โรงเรียนไตรพัฒน์ โรงเรียนสัมมาสิกขาราชธานีไอศอก และ

โรงเรียนลิตเติลสคูล ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของโครงการเด็กไทยแถมใสที่สะท้อนภาวะโภชนาการของเด็กปัจจุบัน

และผลสรุปจากการศึกษา 22 โรงเรียนทำให้พบว่า โรงเรียนจะสร้างความมั่นคงทางอาหารได้นั้นต้องอาศัยองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ส่งเสริมต่อความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. ใช้กิจกรรมด้านเกษตรและทักษะชีวิต ตลอดจนการพึ่งตนเองด้านอาหาร
2. ใช้แนวความคิดการตลาดและเศรษฐกิจสร้างการเรียนรู้กับสังคม
3. เน้นความรู้ที่มาจากวิถีชีวิตอาหาร
4. การจัดการอาหารที่เหมาะสม ตามฤดูกาลและวิถีวัฒนธรรม

5. เชื่อมโยงกับความรู้ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
6. ใช้นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์
7. สร้างเครือข่ายครอบครัวและชุมชน สังคม อย่างมีส่วนร่วม
8. ผสมผสานนโยบายรัฐร่วมกับการสร้างช่องทางสนับสนุน

จากตัวอย่างโรงเรียนต่างๆ พบว่าน้อยมากที่ทุกโรงเรียนจะมีครบทั้ง 8 องค์ประกอบ แต่หากโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งมีเพียงหนึ่งข้อและทำได้ดีมาก หรือหากมีมากกว่าหนึ่งข้อก็จะทำให้สร้างความมั่นคงทางอาหารได้อย่างสมบูรณ์ และหากมีทุกองค์ประกอบ และทำได้อย่างเชื่อมต่อกันเป็นจิ๊กซอว์ก็จะสามารถ

สร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างเป็นระบบ และสมบูรณ์ที่สุด เหมือนดังคำนิยามความมั่นคงทางอาหาร ตามที่ FAO (องค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ) ได้นิยามไว้ 4 ประการ คือ ทำให้เกิดข้อ 1.การมีอาหารเพียงพอ ซึ่งหมายถึงความเพียงพอของปริมาณอาหารที่มีคุณภาพ เพราะบางโรงเรียน สามารถผลิตได้เองและนำเข้าจากภายนอกไม่ว่าจากความช่วยเหลือหรืองบประมาณ ทำให้เกิด ข้อ 2. คือ การเข้าถึงอาหาร การเข้าถึงทรัพยากรที่เพียงพอของบุคคลเพื่อให้ได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ก็จะพบมากในบางโรงเรียนที่สามารถเข้าถึงความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ทรัพยากร เช่น ป่า ชุมชน กิจกรรมทั้ง 8 ข้อ จะนำไปให้เกิด ข้อ 3. คือ การใช้ประโยชน์ด้านอาหาร คือการใช้ประโยชน์ด้านอาหารที่เชื่อมโยงกับมิติของปริมาณอาหารที่เพียงพอ มีน้ำสะอาด มีสุขอนามัย และสุขภาพเพื่อที่จะเข้าถึงความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ และข้อ 4.การมีเสถียรภาพทางอาหาร หมายถึงการที่ประชาชน บุคคล และครัวเรือนสามารถเข้าถึงอาหารได้อย่างเพียงพอตลอดเวลา สำหรับข้อสี่นี้มีหลายโรงเรียนยังทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยปัจจัยส่งเสริมหลายประการ และต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามความมั่นคงทางอาหารของโรงเรียนนั้นมีความสำคัญอย่างมากเพราะไม่เพียงมุ่งที่ การส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางอาหารแต่เพียงอย่างเดียว แต่สำหรับกรณีโรงเรียนนั้นในฐานะเป็น สถานที่ป่มเพาะและสร้างคน จึงเป็นการลงทุนด้านความมั่นคงทางอาหารจึงเป็นการลงทุนในสร้าง ทรัพยากรมนุษย์ไปพร้อมด้วย ซึ่งหากได้มีการนำเอาองค์ประกอบทั้ง 8 ประการ ไปใช้ในกิจกรรมของ โรงเรียนก็จะทำให้ภาพของแผนยุทธศาสตร์ชาติชัดเจนขึ้น เพราะกรอบยุทธศาสตร์การจัดการด้านอาหาร ของประเทศไทย ปี 2560 กับกรอบแผนพัฒนาที่ยั่งยืนของชาติ 20 ปี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้ประเทศไทย ผลิตอาหารที่มีคุณภาพและปลอดภัย มีความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนเพื่อชาวไทยและชาวโลก การ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการฐานทรัพยากรในการผลิตอาหารของประเทศให้เกิดประโยชน์อย่าง ยั่งยืน การสร้างความมั่นคงด้านอาหารในระดับครัวเรือน ชุมชน และชาติทั้งในภาวะปกติและวิกฤติ อีกทั้ง ได้เน้นในเรื่องของอาหารศึกษาที่ให้ความสำคัญกับคนรุ่นใหม่ในฐานะผู้มีความรู้ ผลิต และจัดการความ มั่นคงทางอาหารได้ในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นจึงหากมีการวางปัจจัยส่งเสริมที่ดีในกลุ่มเยาวชน และ สถานบันการศึกษาต่างๆ ก็คงสามารถเป็นคานงัดสำคัญในการวางรากฐานความมั่นคงทางอาหารให้กับ ประเทศได้ และสำหรับในตอนต่อไปเราจะคุยกันถึงผลการศึกษาของแต่ละโรงเรียนกันมากขึ้นนะคะ.....

โดย กาลครั้งหนึ่ง